

PUTNOK MAI VALLÁSI KÉPE

Történeti előzmények

Putnok, ez az egykori gömői kisváros ma Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, a magyar-szlovák államhatár közelében található. Lakosai eredetileg katolikusok voltak, a putnoki katolikus egyház valószínűleg egyike a legrégebb alapítású gömői katolikus egyházaknak, 1286-ban már fennállott.¹

A reformáció idején a lakosság valószínűleg szinte egyöntetűen a protestáns egyházhoz csatlakozott. A település földesurai, a Putnokyak is az új vallást, mégpedig annak kálvini irányzatát követték és támogatták. Ezzel magyarázható, hogy az 1550-ben elhunyt Putnok György végrendeletében gyermekének gondnokaként Nádasdy Tamást és Balassa Zsigmondot, a hitújítás országosan ismert személyiségeit jelölte meg.² Valószínűsíthető, hogy éppen a Putnokyaknak volt döntő szerepük a református vallás helyi közvetítésében, hiszen az 1555-ben megkötött augsburgi vallásbéke kimondja, hogy akié a föld, azé a vallás. Tehát Putnok esetében a Putnokyak állásfoglalása volt az irányadó, még akkor is, ha a 18. században a Putnok család putnoki ágának tagjaival már ismét a katolikus vallás követőiként találkozunk.³ A reformáció putnoki győzedelmének időszaka az 1550 körüli évekre tehető,⁴ bár 1552-ben még volt katolikus plébános Putnokon.⁵ A putnoki református egyház 1598-ban már biztosan létezett,⁶ bár hivatalos bejegyzésére csak I. Lipót császár idején került sor.⁷ Időközben a katolikus egyházat eltörölték, erre 1629–1636 között került sor.⁸ A katolikus egyház újjászervezése mintegy száz év szünet után, 1733-ban történt meg.⁹ Újraalapítása gróf Serényi Farkas, Gömör megye főispánja, Putnok földesura nevéhez köthető, aki Trencsén megyei és morvaországi birtokairól katolikus jobbágyokat és kézműveseket telepített Putnokra és Máléba (a mai Serényfalvára). A telepítés a 18. század elejétől mintegy fél évszázadon keresztül folyt.¹⁰

Az evangélikusokról Balogh Béla, Putnok 19. századi monográfusa a következőket írja: *A Putnokon lakó lutheránusok ismeretlen időtől fogva a ref. lelkész szolgálatával éltek, s 1792-ig a papnak félbért fizettek. Jelenleg az s.-kazai ágost. evang. lelkész évenként háromszor jön itteni híveihez, a mikor a református templomban papol és*

¹ BOROVSKY É. N. 412; CSOMOR 1966. 7.

² BALOGH 1894. 135; BOROVSKY É. N. 550.

³ BODNÁR 2011b

⁴ BALOGH 1894. 135.

⁵ BOROVSKY É. N. 541; BOROVSKY É. N. 550.

⁶ BALOGH 1894. 136; BOROVSKY É. N. 550.

⁷ BALOGH 1894. 137. dábjegyzetb

⁸ BODNÁR 2010. 58.

⁹ BOROVSKY É. N. 544.

¹⁰ ILA 1942–2976. I. köt. 453–454.

*urvacsorát szolgáltatt.*¹¹ Az ózdi evangélikus egyházközség megalakulását követően, a 19. század utolsó éveiben ennek leányegyházává lett a putnoki evangélikus gyülekezet. 1954-ben anyaegyház lett Putnok, de valójában soha nem vált el Ózdtól. Napjainkban is annak társegyházaként működik, ahol az ózdi lelkész szolgál.¹²

Bár csekély számban, de görög katolikusok is élnek a városban, akik előbb a mucsonyi, majd szuhakállói, végül az ózdi anyaegyházhoz tartoztak, napjainkban is az ózdi parókus jár a putnoki hívekhez havi rendszerességgel.¹³

A zsidóság száma az 1850-es évektől nőtt meg Putnokon, bár a források már a 18. század folyamán is több alkalommal említést tesznek róluk. Eleinte a szomszédos dubicsányi zsinagógába jártak imádkozni, de 1854-ben már saját egyházuk és rabbijuk volt. A második világháború idején a putnoki zsidókat is deportálták, többségük odaveszett. A zsidó hitközség a 2. világháborúig jelentős szerepet játszott a város életében, több egyházi egyesületet is működtettek, de az ezt követő időszakban a közösség tagjainak létszáma az ismert történelmi-politikai okok következtében jelentősen lecsökkent. A háború után 107-en tértek vissza a városba, akik újra megalakították a zsidó hitközséget, mely 1962-ig működött. Ekkorra számuk elapadt, zsinagógájukat eladták, hivatalosan is megszűnt a putnoki zsidó hitközség.¹⁴ Az egykori zsinagóga épülete ma is fennáll, családi házként funkcionál, egy cigány család él benne.

Az utóbbi évtizedekben egyre nagyobb teret hódítanak az új vallási irányzatok. Bár ezek létét és működését a történelmi egyházak vezetői általában nem nézik jó szemmel, vitathatatlanul egyre több hívet szereznek. Putnokon különösen a Jehova Tanúinak működése szembeötlő, de mellettük a Szabadkeresztyén Gyülekezetből alakult Újszövetség Gyülekezet működését is meg kell említeni. Mindkét kisegyház saját tulajdonú ingatlannal, imaházzal is rendelkezik.

Putnok egyházi életének mai képe A történelmi egyházak

A görög katolikus közösség létszámában olyan kicsi, hogy valójában igazi közösségként nem is jelenik meg. Hagyománytiszteletből a római katolikus templomban minden hónap első szombatján görög katolikus liturgiát celebrál az ózdi görög katolikus parókus, amin egyébként a rendszeresen templomba járó római katolikus hívek is részt szoktak venni.

Az aktív hitéletet élő *evangélikusok* száma szintén nem jelentős, alig tízegynéhány főben határozható meg. Egyházuk napjainkban az ózdi egyház társegyházaként működik. Hagyatékolás következtében korábban két ingatlannal rendelkeztek. A Rákóczi Ferenc utca 1. szám alatt álló egykori családi házat templommá

¹¹ BALOGH 1894. 143.

¹² BODNÁR 2001. 239–240.

¹³ BODNÁR 2001. 240–241.

¹⁴ BODNÁR 2001. 241–243.

alakították át, ahol korábban heti, az utóbbi időben kétheti rendszerességgel tart istentiszteletet az Ózdon szolgáló és élő Tóth Melinda lelkipásztor. A Rákóczi Ferenc utca 77. szám alatti másik családi házat, mely abban a rövid időszakban, amikor önálló lelkésze volt a gyülekezetnek, parókiaként funkcionált, az utóbbi évtizedekben bérbé adták. Ám mivel állandó gondot okozott az ingatlan fenntartása, és többségében úgy ítélték meg, hogy a fenntartás meghaladja a gyülekezet erejét, mintegy öt évvel ezelőtt eladták. Amikor a gyülekezetben vannak iskoláskorú gyerekek, a lelkész hitoktatásban részesíti őket. Ilyenkor az érintett családoknál folyik a hitoktatás, a konfirmációra való felkészítés. A gyülekezet tagjai rendszeresen részt vesznek az évente két alkalommal sorra kerülő *csendesnap* rendezvényen Ózdon, esetleg Miskolcon, melyen a világtól elvonulva, lélekben megcsendesedve, egymásra figyelve töltik a napot. Ezek a rendezvények családi légkörben, különféle színes programokkal (előadások, gyermekfoglalkozások) és közös étkezéssel telnek.

Putnok legnagyobb gyülekezetei a római katolikus és a református: Mindkét felekezet rendelkezik templommal és helyben élő lelkipásztorral. A *református* templom 1798–1804, a paplak 1818–1821 között épült.¹⁵ A paplak pincéjében tetszetős közösségi helyet alakítottak ki, mely lehetőséget biztosít különféle összejövetelekre. A gyülekezet lelkipásztora, a néhány évvel ezelőtt Putnokra került Dérer Zsolt a vasárnapi istentiszteleten kívül is rendszeresen találkozik híveivel. Keddenként *kékkeresztes bibliaórát* tart. Ezen az összejövetelen a szenvedélybetegsüktől megszabadulni vágyó alkoholisták és/vagy azok családtagjai vesznek részt. A Kékkereszt Mozgalom egy magas hatásfokkal működő, egész Magyarországon elterjedt, jól szervezett mozgalom, mely saját kórházzal is rendelkezik, ahová a betegek beutalást nyerhetnek, melynek költségeit a társadalombiztosítás finanszírozza. A putnoki összejöveteleken alkalmanként kb. 10 fő vesz részt. Csütörtökönként *bibliaórát* tart felnőttek részére, alkalmanként mintegy 15 fő szokott összegyűlni. Az 1989-es rendszerváltást követően lehetőség nyílt *hittanórák* tartására iskolai kereteken belül is. A református lelkipásztor az általános iskolákban és az óvodában tart hittanórát, az óvodás hittanos gyerekeknek mintegy fele katolikus vallású. A reformátusoknak van egy *vegyeskaruk*, bár ennek működése az utóbbi években nehézkesnek mondható. Putnok leányegyháza Serényfalva, az itt élő református hívek lelki szolgálatát is a putnoki lelkész látja el.

A putnoki *római katolikus* templom 1829–1836 között épült,¹⁶ toronnyal 1854-ben látták el.¹⁷ A csaknem lakhatatlanná vált paplak teljes újjáépítésére 1911-ben került sor gróf Serényi Béla hathatós közreműködése nyomán.¹⁸ A parókiakertben levő közösségi házban működik a sokéves hagyományokra visszatekintő férfi dalárda. Pénteken délutánonként bibliaórát tart a plébános a felnőtt érdeklődők részére, ahol alkalmanként 10–20 ember jelenik meg. Működik a rózsá-

¹⁵ BALOGH 1894. 147.

¹⁶ CSOMOR 1966. 24. és 27.

¹⁷ CSOMOR 1966. 28–29.

¹⁸ Ennek részletes leírása a helyi plébániahivatalban fellelhető Historia Domus 3. oldalán olvasható, Pájer János plébános tollából.

füzér társulat is. Hétfő kivételével naponta van szentmise, szerdán és vasárnap délelőtt, a többi napokon délután. Az 1989 óta Putnokon szolgáló Cseh István esperes plébános törekszik a gyerekek, a fiatalok megnyerésére is. Ennek érdekében mintegy tizenöt évvel ezelőtt bevezette, hogy havonta egy vasárnap ún. ifjúsági misére került sor, ez annyiban különbözött a szokásos vasárnapi szentmisétől, hogy ezen alkalmakkor modern egyházi énekek hangzottak el, melyeket nem a kántor kísért orgonán, hanem a fiatalok énekeltek gitár- és szintetizátor kíséret mellett. Ám ez a gyakorlat néhány év után megszűnt, mert az ifjúsági énekar tagjainak többsége megkezdte felsőfokú tanulmányait, elkerült Putnokról. Jelenleg alig látni gyereket, fiatalot a templomban. Ezért is vált szokássá az a gyakorlat, hogy az elsőáldozási ünnepség megszervezésére csak két-háromévente kerül sor. Mert mint mondja, népünnepélyt nem hajlandó tartani, ha annak nincs meg az igazi lelki, hitbéli alapja. Legutóbb 2009-ben volt elsőáldozás, most, 2012-ben ismét készülnek rá. Cseh István esperes plébános Serényfalva, Bánréve és Sajóvelezd katolikus híveit is szolgálja.

A katolikusok és reformátusok, bevonva az evangélikusokat is, évente rendszeresen ökumenikus imaheteket tartanak. A katolikus és református egyházak tevékenységéről, ünnepeiről egyébként a helyi média is rendszeresen beszámol. Nagyobb állami és városi ünnepek alkalmával gyakran előfordul, hogy Cseh István esperes plébános és Dérer Zsolt lelkipásztor közösen szolgálnak.

Röviden összefoglalva ennyit a történeti egyházakról, részben a területi korlátokra való tekintettel, részben azért, mert ezt a témát korábban már többször érintettem és mások is foglalkoztak vele.¹⁹ A továbbiakban az ún. kisegyházak putnoki jelenlétére kívánok kitérni, annál is inkább, mivel ezek egyre nagyobb teret hódítanak, dinamikusán fejlődnek, s ráadásul Putnokot illetően teljesen kutatatlan területről van szó.

Putnokon működő kisegyházak

Jehova Tanúi az 1870-es évek végén tűntek fel Amerikában, az első Tanúk Rassel bibliakutató csoportjából kerültek ki. A 19. század végén a történeti Magyarország területéről számosan keresték megélhetésüket a tengerentúlon, s a hazatérők között többen akadtak, akik hozták magukkal ezeket a tanokat. Már 1898-ban felbukkant Magyarországon ez a tanítás. Állításuk szerint tanításuk lényege az Ószövetség és az Újszövetség, tehát a teljes Biblia rendszeres olvasásán és értelmezésén, magyarázatán alapszik. 1939-ben betiltották működésüket, ettől kezdve a vallás terjesztőit börtönbüntetés fenyegette. Magyarországon 1989 óta engedélyezett ismét működésük.

Putnokra és közvetlen környékére ugyan nem volt jellemző olyan mértékben a 19–20. század fordulóján zajló tengerentúli kivándorlás, mint egyes más vidékeken, hiszen akadt munkalehetőség a térségben, ettől függetlenül azért telje-

¹⁹ BARTÓK 2009; BODNÁR 1996; BODNÁR 2001. 234–244; BODNÁR 2009; BODNÁR 2011a; SÁRI 2007–2008; SÁRI 2008.

sen ezt a vidéket sem kerülte el. S hogy a szerencsét próbálók, majd visszatérők között voltak olyanok, akik kapcsolatba kerültek az új vallási mozgalmakkal, bizonyítékkal szolgál egy, a putnoki anyakönyvben fellelhető bejegyzés.²⁰ Hogy ez a konkrét eset valamiféle befolyással volt-e a Putnok környékén az 1940-es években létrejövő Jehova Tanúinak mozgalmára, nem tudjuk.

Putnok környékén Jehova Tanúinak első képviselői – a Tanúk tudomása szerint – az 1940-es évek végén tűntek fel, akkoriban Nekézsenyben volt egy kisebb közösség, melynek tagjai téríteni – vagy ahogy ők nevezik, tanítani – jártak a környéken. Ezt követően, 1955 körül alakult egy kisebb gyülekezeti központ a szomszédos Sajóvelezden. Az önálló putnoki gyülekezet 1959-ben jött létre. A rendszeres tanításokat eleinte családi házaknál tartották. Jehova Tanúinak első putnoki képviselői a Fazekas és Kelemen családok voltak, akik 1955. augusztus 20-án keresztkedtek meg a Sajóban, Putnok és Sajóvelezd határában, bemezitéses keresztteléssel. Ebben az időben a közösség tagjai az uralkodó politikai rendszer általi zaklatásoknak voltak kitéve, elsősorban azért, mert megtagadták a fegyveres szolgálatot, s ez által az akkor még kötelező katonai fegyveres szolgálattételnek sem tettek eleget.

Jehova Tanúinak a vallási felekezet 1989-ben történt újbóli elismerését követően lehetőségük nyílt a szabad vallásgyakorlásra. Ezt követően a városi művelődési ház valamelyik nagytermét (egy időben a Bányatelepi Művelődési Házban, később a város központjában, az egykori párházban, majd a mozi helyén, a Tompa utca elején) bérelték rendszeres összejöveteleik céljára. Később elhatározták, hogy saját imaházat építenek. Az egykori fináncraktanya melletti kertet szellették ki e célra. Hosszas jogi előkészületek után sikerült megvásárolni a telket, s 2009. július 20-án megkezdődhetett az építkezés.²¹ A munka külföldi anyagi támogatással és önkéntes munkával, rendkívül szervezett módon folyt. Ennek köszönhetően 60 nap alatt elkészült a Kossuth Lajos utca 40. szám alatt található Királyság-terme nevet viselő épület, melynek hivatalos, ünnepélyes átadására 2010. március 6-án került sor. A bibliai oktatóteremben hetente két alkalommal, pénteken délutánonként 17.30-tól és vasárnap 13 órától nyilvános előadást (oktatást, istentiszteletet) tartanak. Az egyes alkalmak szónokai nem feltétlenül helyiek, gyakran máshonnan érkeznek. Alkalmanként 100–120 fő vesz részt a tanításon, közöttük sok a fiatal és a gyermek.

A putnoki Jehova Tanúi közösséghez tartoznak a putnokiakon kívül Aggtelek, Ragály, Kelemér, Serényfalva, Királd, Bánréve, Sajógalgóc, Sajóvelezd, Hét és egyéb községek (összesen 21 település) Jehova Tanúi. 2009 nyarán 78 fő aktív

²⁰ 1927. nov. 6-i házasságkötések *észrevételek* rovatában olvasható a „Nőjegyes anyja hitehagyott” megjegyzés. Aznap két házasságkötésre került sor, a menyasszonyok testvérek voltak. A 19 éves, idősebbik menyasszony egy tengeri hajón született, 18 éves húga (a másik menyasszony) már itthon. Feltételezésünk szerint a fentebb idézett anyakönyvi bejegyzés arra utalhat, hogy az édesanya tengerentúli tartózkodása alatt kapcsolatba került az új vallási tanokkal (lehetett az adventista, jehovista, baptista stb.) és ezek egyikének követőjévé válhatott, ezért nevezi őt hitehagyottnak az esketést végző és ennek tényét bejegyző római katolikus plébános.

²¹ Az építkezéstről a helyi havilap, a Gömöri Hírmondó augusztusi száma is beszámol. Lásd PLACSKÓ 2009.

tagot számlált a közösség.²² 2010 márciusában már 83 olyan tagot tartottak nyilván, akik aktív tanítói tevékenységet folytattak.²³ Ehhez a tevékenységhez tartozik az ún. keresztleetlen hírnökök oktatása (ezek száma napjainkban 32 fő), valamint az Órtorony című központi folyóirat mint Biblia magyarázó segédeszköz tanulmányozása és terjesztése. Ezt a tevékenységet, tehát a nyilvános tanítást csak azok végezhetik, akik már megkeresztelkedtek, s ennek feltétele, hogy bibliai alapismereteikről 120 kérdésre válaszolva számot adjanak. A fentebb közölt számok többé-kevésbé napjainkban, 2012 tavaszán is érvényesek. A létszám mozgása felfelé és lefelé is lehetséges, ugyanis minden évben vannak újabb megkeresztelkedők, de esetenként kizárásra is sor kerül. Ugyanis a megkeresztelkedett Tanúktól elvárja a közösség, hogy példamutató magaviseletet tanúsítson, a bűntől tartózkodjék, tisztelje a törvényt. Amennyiben mégis bűnt követ el, a közösség előtt őszinte megbánást kell tanúsítania és lehetőség szerint a hibát korrigálnia kell. Amennyiben nem tanúsít őszinte megbánást, a közösség kizárja, mert méltatlanná válik arra, hogy Jehova Tanúinak sorában maradjon.

A putnoki Jehova Tanúi gyülekezetet a kazincbarcikai körzethez tartozik, bár jelenleg éppen szervezeti átalakulás előtt állnak. A helyi koordinátor Parti József, aki 1963. április 4-én, Miskolcon keresztelkedett meg. Kétszer volt hadbíróság előtt, egyszer börtönbe is zárták, mindezt hitvallása végett. Villanyszerelőként, lakatosként kereste kenyerét. Ma már feleségével együtt nyugdíjas. Három gyermekük közül kettő követte őket hitvallásukban, fiuk a sajoszentpéteri gyülekezet egyik vezetője, Szilvásváradon lakó lányuk a nagyvisnyói gyülekezet tagja.

A gyülekezetet a vének tanácsa vezeti. A vének jelző nem az életkorra, hanem a bibliai ismeretek mélységére és életbölcösségre utal. Ezzel magyarázható, hogy az egyik putnoki vén alig töltötte be harmincadik életévét. Putnokon ez a testület korábban négy főből állt, ma hárman, Fazekas István, Kelemen Zsolt és Parti József irányítják a közösség életét.

A gyülekezet tagságát mintegy 70%-ban cigányok alkotják. Megjelenésük tiszta, rendes, viselkedésük példamutató, amit a művelődési ház alkalmazottai is mindig hangsúlyoztak abban az időben, amikor még termet béreltek náluk.

1992-ben alakult meg a Magyarországi Szabadkeresztyén Gyülekezet putnoki csoportja, mely 1999-ben az *Újszövetség Gyülekezet* nevet vette fel. Vezetője Horváth Péter, aki a Pünkösdi Keresztények ózdi gyülekezeténél tért meg 1991-ben. Megtérése összefügg gyermekeinek gyógyulásával. Kinga lánya súlyos asztma betegségben, Péter fia pedig epilepsziában szenvedett, többször vált tetszhalottá. A gyülekezetben imádkozott értük egy skóciai vezető, L' Avere Soper, minek következtében mindkét gyermek meggyógyult. Megtérését követően csatlakozott a serényfalvi Szabadkeresztyén Gyülekezethez, majd rövidesen önálló putnoki csoportot hozott létre.

Horváth Pétert szülei katolikusnak keresztelték, nagyapja a zádorfalvi katolikus gyülekezet kántora volt. Ám elmondása szerint ott csak merev liturgiát tapasztalt, nem érezte a Mindenható közelségét, ezért keresett más utat. Bátyja

²² PLACSKÓ 2009.

²³ A Királyság-terem átadásának ünnepségére készült meghívóban olvasható szám.

hívására kereste fel az ózdi gyülekezetet, ahol megtért. Ezzel a gyülekezettel egyébként napjainkban is gyümölcsöző kapcsolatot ápol, az ő szervezésükben feleségével együtt részt vesz a házi segítségnyújtó szolgálatban, melynek keretén belül öregeket, betegeket ápolnak, gondoznak.

A putnoki Újszövetség Gyülekezetnek napjainkban mintegy 30 tagja van. 2002-ben külföldi adományból megvásárolták az egykori posta épületét a Serényi László téren, ahol hetente kétszer tartanak istentiszteleteket. Ezeket a putnoki gyülekezeti tagokon kívül gyakran egyéb gyülekezetek tagjai is látogatják. Emellett hetente háromszor imaalkalomra kerül sor a gyülekezeti teremben, mely alkalmakkor különféle cél érdekében imádkoznak (pl. a hatalmon lévő emberekért, hogy megfelelően éljenek hatalmukkal; a betegekért; a szegényekért stb.). Istentiszteleteik karizmatikus jellegűek, zenés, táncos, vidám alkalmak, ahol énekelnek, örülnek, érzéseiket kendőzetlenül kinyilvánítják.

Horváth Péter a putnoki gyülekezet mellett Ózdon és a szlovákiai Rimaszombatban, sőt az utóbbi két évben Tornalján, Serkén (mindkettő Szlovákiában) és Zádorfalván is létrehozott egy-egy gyülekezetet, ezeket is heti rendszerességgel szolgálja. Presbiteri tagja a miskolci Újszövetség Gyülekezetnek is. A miskolci gyülekezetet kivéve a többi többségében – bár nem kizárólagosan – cigány gyülekezet, maga Horváth Péter is cigány származású.

Elmondása szerint az Újszövetség Gyülekezet egyik legfőbb feladatának azt tartja, hogy hirdesse az evangéliumot, s a sötétségből kihozzák az embereket a fényre. Véleménye és a miskolci Újszövetség Gyülekezet vezetője, Ráki Tamás véleménye szerint is Putnokon különösen érzékelhető, hogy gonosz szellemek, bukott angyalok befolyása alatt állnak az emberek, rosszat cselekednek, eltávolodnak Istentől. E gonosz szellem egyik megnyilvánulásának tekintik az 1980-as évek végéig működött putnoki halottlátó tevékenységét, aki ugyan már több mint húsz éve halott, de az egykor őt irányító gonosz szellem – véleményük szerint – ma is tevékenykedik. Úgyancsak ezzel hozzák összefüggésbe a néhány évvel ezelőtt megformázott és a város egyik terén felállított farkasember szobrot (a szakállas farkas történetének megformázását), valamint a 2010 őszen emelt és 2011. március 12-én hivatalosan felavatott turulmadár szobrot.

Elmondásuk szerint nem vallási ellentéteket tanítanak, tisztelnek minden vallást. Ennek ellenére semmiféle kapcsolatuk sincs egyik putnoki gyülekezettel sem, bár a megyében és az országban több református gyülekezettel is jó kapcsolatot ápolnak, olykor szolgálnak is egymás istentiszteletén. Elmondásuk szerint a városvezetés részéről is hideg távolságtartást tapasztaltak, amikor ők együttműködésüket ajánlották.

Sem a Jehova Tanúi, sem az Újszövetség Gyülekezet nem tulajdonít annak jelentőséget (sem pozitív, sem negatív értelemben), hogy a tagság jelentős része cigány származású. Nemcsak hogy nem tulajdonítanak neki jelentőséget, nem is értik az erre vonatkozó felvetést, mert mint az egyik Tanú megfogalmazta, az etnikai hovatartozásnak semmi jelentősége nincs számukra, csupán annyiban érdekes, mint amennyire pl. az, hogy az egyik virág fehér, a másik sárga, a harmadik piros. Ennek ellenére a kívülállóban megfogalmazódik a kérdés, nem a

kisegyházak tevékenysége jelenthetné-e az egyik lehetséges megoldást a sokak által emlegetett cigány integráció terén?

Irodalom

BALOGH Béla

1894 *Putnok mezőváros múltja s újabb kora 1881-ig*. Rimaszombat

BARTÓK Béla

2009 A rozsnyói egyházmegye magyarországi kormányzása 1937–1939 között. In: *A közös történelem vitás kérdései*. Acta Academiae Pedagogicae Agriensis, Nova Series, Tom XXXV. Sectio Historiae, Eger, Líceum Kiadó, 191–206.

BODNÁR Mónika

1996 Etnikai és vallási viszonyok Putnokon a 19–20. században. In: *Az inter-ethnikus kapcsolatok kutatásának újabb eredményei*. Szerk.: Katona Judit-Viga Gyula. Miskolc, 369–374.

2009 A gróf Serényi családhoz köthető szakrális kisépítmények Borsod-Abaúj-Zemplén megye területén. In: *Szagrális kisépítmények a Kárpát-medencében*. 9. Szegedi Vallási Néprajzi Konferencia 2008. október 8–10-én. Szeged (Megjelenés alatt)

2001 Adatok Putnok történetéhez a 19. század második felétől napjainkig. *Putnok monográfiája*. Szerk.: Bodnár Mónika. Putnok, 215–361.

2010 *A kisserényi gróf Serényi család helye a gömöri népi történeti emlékezetben*. Kézirat (Egyetemi doktori (PhD) értekezés). Debrecen

2011a Szagrális kisemlékek Putnokon. In: *Szülőföldünk*. A megyei honismereti mozgalom közleményei 35. Dominium Könyvkiadó. Miskolc-Kassa, 2011. 188–196.

2011b A Putnoky család putnoki ágának 18–20. századi genealógiája az anyakönyvek tükrében. Előadásként elhangzott *A családok helye, szerepe a lokális társadalomban* című, Szolnokon, 2011. szeptember 16–17-én megrendezett tudományos konferencián. (Megjelenés alatt)

BOROVSKY Samu Szerk.

é. n. *Gömör-Kishont vármegye*. Magyarország Vármegyéi és Városai. Budapest

CSOMOR Ernő

1966 *A putnoki rk. egyház története*. Kéziratként a Putnoki Római Katolikus Plébániahivatal irattárában. 45. p.

ILA Bálint

1942–1976 *Gömör megye I–IV. kötet*. Akadémiai Kiadó, Budapest

PLACSKÓ K(lára)

2009 Imaházat építenek a Jehova Tanúi. *Gömöri Hirmondó* – Putnok város közéleti lapja. XX. évf. 8. szám, augusztus. 11. p.

SÁRI Anikó

2007–2008 A putnoki római katolikus egyház története. In: *Számadás – Írások Gömörből és a Gömöri Múzeum első húsz évéből*. Szerk.: Bodnár Mónika. Putnok, 368–374.

2008 *A putnoki római katolikus egyház története*. Kézirat – szakdolgozat, Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszék. Debrecen

BODNÁR, MÓNIKA

RELIGION IN PUTNOK TODAY

Putnok is a small town in Borsod-Abaúj-Zemplén County close to the Hungarian-Slovak border in what was once Gömör County. The inhabitants were originally Roman Catholics, the Putnok Catholic church was one of the earliest Catholic churches in Gömör County. During the Reformation the entire population converted to the Calvinist faith some time around the 1550s. From the mid-19th century to the Second World War the Jewish congregation played an important part in the life of the town, but after that the size of the community was substantially reduced and in 1962 it officially ceased to exist. Nowadays, in addition to the two denominations mentioned, there are also Lutherans and Greek Catholics in the town, and two small churches (Jehovah's Witnesses, New Testament Congregation) have also taken root here. The article presents the history and present activity of all these denominations.